

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie Warszawa, 30.01.2023 r. Wydział Architektury Wnętrz
dr hab. sztuki, arch. Joanna Walendzik-Stefańska, prof. uczelni

Recenzja pracy doktorskiej, dorobku artystycznego i dydaktycznego

pani mgr Katarzyny Zwolak

sporządzona w związku z wszczętym postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora w dyscyplinie Sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Radę Wydziału Architektury Wnętrz i Scenografii Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu.

Tytuł rozprawy doktorskiej:

„Nauka, sztuka i technologia w kształtowaniu przestrzeni dla dzieci”

Promotor: prof. dr hab. Andreas Guskos

Podstawa prawna recenzji :

Ustawa z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595) ze zmianami z dn. 11 lipca 2014 roku.

Uchwała Rady Wydziału Architektury Wnętrz i Scenografii z dnia 1 grudnia 2022 roku o powołaniu do pełnienia funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim.

Przedstawione dokumenty:

1. Wniosek o wszczęcie przewodu doktorskiego
2. Życiorys
3. Temat pracy z wykazem literatury i dostępnych prac doktorskich w proponowanym obszarze badawczym.

Przedstawione do oceny materiały w formie papierowej i elektronicznej to:

1. Rozprawa doktorska
2. Katarzyna Zwolak Portfolio
3. Katarzyna Zwolak Dydaktyka

(W dokumentacji brak poświadczonej kopii dyplomu ukończenia studiów magisterskich w formie papierowej i opinii promotora)

Dane doktorantki .

Pani Katarzyna Zwolak jest absolwentką Wydziału Budownictwa i Architektury Politechniki Szczecińskiej (obecnie Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego). Pracę dyplomową pod tytułem: „ *Koncepcja przekształcenia struktury funkcjonalnej placu Żołnierza w Szczecinie - propozycja nowego kształtowania przestrzeni publicznej i formy placu z funkcją kina podziemnego*” obroniła w roku 2000. Doświadczenie zawodowe doktorantki to:

- w latach 2000-2006 praca w biurach projektowych: Architektonicznym Biurze Projektowym B-Studio, Studio A4 i Studio AG oraz Przedsiębiorstwie Budowlano-Usługowym LECHBUD
- w latach 2002-2014 własna praktyka projektowa

Pracę dydaktyczną doktorantka rozpoczęła jeszcze w czasie studiów w 1999 roku prowadząc zajęcia z rysunku w Katedrze Rysunku macierzystego Wydziału Politechniki Szczecińskiej. W latach 2005 -2014 kontynuowała pracę dydaktyczną w Wyższej Szkole Sztuki Użytkowej w Szczecinie wykładając *Historię architektury XX wieku*.

Od roku 2012 pracuje w Akademii Sztuki w Szczecinie na Wydziale Architektury Wnętrz i Form Użytkowych prowadząc zajęcia z przedmiotów: Ergonomia, Rysunek techniczny i projektowy oraz Rysunek architektoniczny.

Równolegle do pracy projektowej wystawia prace rysunkowe i malarskie na wystawach zbiorowych w Polsce i za granicą. Są to: *Salon Młodej sztuki* - Gorzów 2002 r., *Arch Inside* - Szczecin 2018 r (wystawa powtórzona dwukrotnie w Grecji); Wystawa „ *On przychodzi z rzeki*” 2001 w Bad Freienwalde, Niemcy. Dorobek naukowy doktorantki jest wyjątkowo jest skromny i zawiera dwa wystąpienia na konferencjach naukowych (Medea - Heraklion Grecja, 2017 i na Kongresie Edukacji Architektonicznej - zamek SARP w Tucnie 2018 r.). W dokumentacji nie wymieniono publikacji, nagród ani funkcji organizacyjnych w pracy dla uczelni.

Dość charakterystycznym i cennym rysem działalności doktorantki jest poza - uczelniana działalność edukacyjna. Realizując programy edukacyjne oraz prowadząc warsztaty dla dzieci i młodzieży promuje edukację architektoniczną.

Osiągnięcia twórcze .

Osiągnięcia twórcze doktorantki zostały przedstawione w opracowaniu: *Katarzyna Zwolak Portfolio* (143 wielobarwne strony, format A3 w poziomie)

Przedstawiony dorobek projektowy obejmuje 22 lata pracy twórczej i zawiera:

5 projektów architektonicznych

3 projekty konkursowe architektoniczne

5 projektów wnętrzarskich

5 projektów z obszaru grafiki użytkowej (druki ulotne, logotypy, ilustracje do stron internetowych) oraz rysunki i obrazy.

Przedstawione projekty architektoniczne to 3 prace zespołowe i 2 projekty indywidualne w tym jeden niezrealizowany. Tu można wyróżnić z roku 2004 realizację budynku mieszkalno-usługowego w Szczecinie z ciekawym zastosowaniem cegły w strukturze ściany (30 % udziału doktorantki) oraz projekt konkursowy Koncepcja zabudowy IV kwartałów na Podzamczu w Szczecinie, 2011 jako próbę przełożenia na współczesny język architektoniczny cech historycznej zabudowy miejskiej (25 % udziału). W prezentacjach obiektów przedstawiono głównie wizualizacje. Brakuje szkiców koncepcyjnych i zapisu idei projektanta, elementów podstawowej dokumentacji projektowej, przykładowych rysunków roboczych czy detali. Jedynie w dwóch prezentacjach budynku biurowego przy ul. Prusa w Szczecinie i domu w Wołczkowie pojawiają się schematyczne rzuty pokazujące układy funkcjonalne budynków. Przedstawione w dokumentacji wnętrza to: dom jednorodzinny w Wołczkowie, mieszkania przy ul. Kozich Wierchów i ul. Klemensiewicza w Szczecinie (zaprezentowane fragmentarycznie), dwie łazienki i kącik czytelniczy w szkole. Wnętrza są poprawne funkcjonalne, ale nie dostrzegam tu wyjątkowej kreacji. Prezentacja wnętrzarska również jest niepełna. Przedstawiono głównie wizualizacje, graficznie prawdopodobnie celowo pozbawione cieni i rzeczywistego koloru. Brakuje dokumentacji fotograficznej projektów wnętrz opisanych, jako zrealizowane. (?) W kontekście motta zamieszczonego na początku pracy (cytat wypowiedzi architekta Renzo Piano) w prezentacji wnętrza brakuje również opisu idei i opisu relacji z inwestorem.

Malarstwo i rysunek

W opracowaniu przedstawiono zbiór szkiców architektonicznych, szkic głowy i 17 prac malarskich zrealizowanych w technikach mieszanych (olej, akryl, flamaster) na różnych podłożach: płótnie, papierze i płycie drewnianej.

Zaprezentowane prace malarskie prezentują poszukiwania równowagi pomiędzy linią a barwną plamą. W tych statycznych, geometrycznie uporządkowanych kompozycjach możemy doszukiwać się inspiracji architektonicznych, ale również malarskich - twórczością Mondriana, Nowosielskiego czy Tarasina. Rysunki, lekkie szkice architektoniczne ukazują wnikliwość obserwacji natury i umiejętności, które

2

pozwoły na podjęcie pracy dydaktycznej w obszarze architektonicznego rysunku prezentacyjnego. I tu nasuwa się pytanie, dlaczego w dokumentacji projektowej osoby nauczającej rysunku prezentacyjnego nie znajdujemy podobnie rysowanych odręcznych szkiców koncepcyjnych? Dlatego zauważam w portfolio pewna niespójność formalną, odnosząc wrażenie jakby portfolio przygotowywały dwie różne osobowości artystyczne - jedna „lekkie”, swobodnie rysowane szkice architektoniczne, druga „ciężkie” w wyrazie, monotonne optycznie wizualizacje projektów.

Dydaktyka .

Efekty pracy dydaktycznej doktorantki zostały przedstawione w opracowaniu: *Katarzyna Zwolak Dydaktyka* (93 wielobarwne strony, format A3w poziomie).

Zaprezentowano prace studenckie z przedmiotów Rysunek Prezentacyjny i Projektowe Techniki Cyfrowe realizowane w technologii cyfrowej 3D programach ArchiCad, Artlantis i Cinema 4D. Są to modele do zadania *Bryła o formie swobodnej*, wizualizacje mebli i obiektów architektonicznych. Prezentacje zadań uzupełniają krótkie opisy, brak informacji odnośnie etapu kształcenia SSL czy SSM? i roku studiów.

Z opracowania *Dydaktyka* dla mnie najciekawsza jest działalność doktorantki na polu edukacji dzieci i młodzieży. Kształcenie architektoniczne, rozwijanie wyobraźni przestrzennej poprzez nauczanie kompozycji przestrzennej i budowania formy są nadal rzadkim elementem edukacji plastycznej (szkolnej czy pozaszkolnej).

Doktorantka we współpracy z Edytą Waszak i Aleksandra Rus prowadzi zajęcia i warsztaty dla dzieci i młodzieży. *Architektura z natury, Pączkowanie budynków, Śladami dźwigozaurów, Geometria światła, Le Corbusier, Kolory - Humory, Neoplastycyzm* tytuły zajęć brzmią intrygująco i oczywiście pomimo braku opisów domyślamy się treści. Na zdjęciach widać pracę z materiałem i powstałe strukturalne kompozycje przestrzenne, widać zaangażowanie i skupienie uczestników. Zdjęcia są ciekawie komponowane, ale brakuje informacji o grupach wiekowych, scenariusza zadania i zarysu metodyki wyjaśniającego zasady pracy z dziećmi.

Rozprawa doktorska – część teoretyczna .

Tekst pracy poprzedza motto, myśl włoskiej pedagog i lekarki Marii Montessori „Budowniczym człowieka jest dziecko” wymownie podkreślając rolę edukacji w kształtowaniu dorosłego człowieka.

Rozprawa doktorska to 234 strony bogato ilustrowanego tekstu z przypisami dolnymi, wydrukowanego w formacie A4. Strukturalnie praca zawiera: wstęp i osiem obszernych rozdziałów numerowanych w spisie treści kolejno od 2 do 9. Rozdział 9 to opis dzieła projektowego. Tekst rozdziału 9 kończą podsumowanie i dokumentacja badań.

Na końcu umieszczono bibliografię (49 pozycji), netografię (95 pozycji) oraz spis ilustracji. Tekst pracy zawiera bardzo dużo odniesień do literatury i cytatów. Przeglądając bibliografię, możemy sobie wyobrazić jak szeroką kwerendę biblioteczną i internetową wykonała doktorantka podejmując trud dysertacji doktorskiej.

W teście pojawiają się błędy redakcyjne, pewne niekonsekwencje w logicznej konstrukcji rozdziałów, powtórzenia stwierdzeń, pewne trudności z syntezy wypowiedzi.

Tytuł pracy „**Nauka, sztuka i technologia w kształtowaniu przestrzeni dla dzieci**” bardzo szeroko określa obszar naukowo-artystycznych rozważań doktorantki.

We wstępie rozprawy, na stronie 9 poznajemy motywy podjęcia pracy doktorskiej, którymi są doświadczenia zdobyte podczas warsztatów architektonicznych dla dzieci.

Jak pisze Pani Katarzyna: „*edukacja architektoniczna rozbudziła moje zainteresowania pedagogiką, psychologią i neurobiologią, mobilizując do poszukiwania informacji dotyczących wszechstronnego rozwoju dzieci. W działalności badawczej skoncentrowałam się na problematyce stymulacji sensorycznej, wyobraźni przestrzennej oraz wspierania rozwoju społecznego*”.

Tekst pracy rozpoczyna rozdział 2 - *Historia dzieciństwa* przedstawiający sytuację dziecka w rodzinie i społeczeństwie od czasu kultur pierwotnych do współczesności. Opierając się głównie na pozycji Źródłowej Philippa Aries „Historia dzieciństwa” doktorantka opisuje zjawiska charakterystycznych dla poszczególnych epok. Równolegle analizuje przemiany ikonograficzne wizerunków dziecięcych w sztuce. W Rozdziale 3 - *Pedagogika* doktorantka bardzo gruntownie

przedstawia idee wychowawcze od starożytności do XVIII wieku. Podobnie opisane są stulecia rozwoju idei pedagogicznych, wiek XIX i początek wieku XX. Doktorantka przedstawia metodę Montessori, pedagogikę Steinera, nurty autorytarne, emancypacyjne, ekologiczne i międzykulturowe. Poprzez metodykę pedagogiki postmodernistycznej dochodzimy do wieku XXI i teorii wychowania popularnych w naszej współczesności, poznając równocześnie znaczący wpływ zjawisk społeczno-ekonomicznych na podejście do edukacji. Jednym z najciekawszych fragmentów pracy jest część 3.9.5 Rozdziału 3 (*Wpływ teorii pedagogicznych na rozwój architektury i sztuki XX wieku*). Doktorantka zestawia prace wykonane za pomocą zabawek edukacyjnych Fryderyka Froebela tzw. Darów z dziełami artystycznymi pionierów współczesności, znakomitych architektów i malarzy. Przytoczone ilustracje ukazują zaskakujące podobieństwa pomiędzy dziecięcymi pracami plastycznymi a dojrzałymi dziełami artystycznymi znanych twórców. Autorka sugeruje lub cytuje na podstawie literatury (?) idee wpływu metod wychowawczych i doświadczeń z dzieciństwa na zamiłowanie do określonych form i układów kompozycyjnych w dorosłym życiu artystycznym.

Rozdział 4 dysertacji zapoznaje nas z podstawami i nurtami psychologii rozwojowej w obszarach rozwoju poznawczego a szczególnie w aspekcie rozwoju wyobraźni przestrzennej. Powołując się na teorie naukowe w obszarze rozwoju umysłowego człowieka zwraca uwagę na relacje społeczne stymulujące, różnorodność etapów i klasyfikacje inteligencji wg Howarda Gardnera. Jako pomocne dla kolejnych rozważań wyznacza cztery obszary rozwoju psychomotorycznego dziecka w wieku przedszkolnym. Są to obszary: motoryczny, sensoryczny, poznawczy i społeczno-emocjonalny. W Rozdziale 5 zatytułowanym *Neurobiologia* opisując elementy strukturalne mózgu, mechanizmy działania mózgu (tworzenie synaps i reprezentacji) podkreśla wartość polisensorycznych działań edukacyjnych w kontekście procesów uczenia i zapamiętywania.

Przykłady zrealizowanych współcześnie projektów edukacyjnych znajdujemy w rozdziałach: 6 -*Sztuka dla dzieci*, 7- *Architektura dla dzieci*. Przytoczone, interesujące przykłady z Japonii, Europy i USA niewątpliwie są walorem merytorycznym pracy. Podobnie wymienione w Rozdziale 8 przykłady najnowszych rozwiązań technologicznych. Dla doktorantki w relacji człowiek – technologia ważnym aspektem jest „interaktywność”, systematyzowana wstępnie, jako mechaniczna, analogowa i cyfrowa, a ostatecznie w myśl idei Marie-Laure Ryan, jako pasywna i produktywna.

Rozdział 8 - *Nowe technologie* szczegółowo wprowadza nas w świat konkretnych rozwiązań stosowanych w edukacji jak interaktywne podłogi, tablice i stoły, technologie rzeczywistości VR

czy AR czy kinestetyczne klasy gdzie ruch ciała stymuluje funkcje poznawcze uczniów. Prezentując potencjał rozwiązań doktorantka dostrzega równoczesne zagrożenia, podkreślając niebezpieczeństwo bezkrytycznej fascynacji.

Pomimo tak bogatej podbudowy teoretycznej z obszaru pedagogiki, neurobiologii, psychologii w strukturze pracy nie pojawiają się czytelne wnioski. W poszczególnych rozdziałach odnajdujemy jedynie autorskie komentarze i refleksje. Wydaje się, że najwięcej refleksji pożytecznych dla późniejszych działań projektowych odnajdujemy w Rozdziale 7.

Autorka ukazując wady architektury polskich szkół i przedszkoli jednocześnie dostrzega cechy wspólne dobrych realizacji ze świata bazujące na ergonomii, elastyczności przestrzeni, zaspokajaniu potrzeb rozwojowych dziecka (emocjonalnych poznawczych motorycznych i społecznych). Wspomniany fragment pracy uzupełniają ilustracje, które niewątpliwie są inspiracją do późniejszych wizualizacji ilustrujących zarys koncepcji wnętrza.

Rozprawa doktorska – etap badawczy .

Badania zaprezentowane w pracy w podrozdziale 9. 6 zostały przeprowadzone w roku 2022 na grupie 113 respondentów. Celem badań było analiza wykorzystania przestrzeni dla zajęć ruchowych oraz skali wykorzystania nowych urządzeń technologicznych. Ankietyzację, jako narzędzie badawcze została skierowana do jednostek edukacyjnych- przedszkoli. Przy czym ankietyzacji podlegał personel placówek oraz rodzice przedszkolaków. Ankiety przeprowadzane metodą elektroniczną za pośrednictwem cyfrowego formularza wysyłanego mailem. Z 24 pytań ankiety dwadzieścia dotyczyło aktywności motorycznej dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat). Pytania 21-24 dotyczyły sposobu wykorzystania nowych technologii/ urządzeń cyfrowych we wnętrzach przedszkola. Otrzymane dane wskazały, że 72 % budynków przedszkolnych nie ma sal gimnastycznych i innych przestrzeni dla zajęć ruchowych a zmienność pogody ogranicza korzystanie z zewnętrznych placów zabaw. W 82 % przypadków rodzice nie mają możliwości wspólnej integracji na terenie przedszkola. Nie potwierdzono natomiast tezy o braku przestrzeni integracji różnych grup wiekowych. W kwestii wykorzystania nowych technologii badania wykazały, że urządzenia multimedialne wykorzystywane są jedynie w celach edukacyjnych a dzieci nie mogą w edukacji korzystać z gier komputerowych.

Wyniki ankietyzacji zostały zaprezentowane w postaci procentowych diagramów kołowych i kolumnowych oraz ilościowych diagramów słupkowych.

Badania doktorantka podsumowuje.

- w polskich przedszkolach brak jest przestrzeni dla swobodnego i indywidualnego rozwoju dziecka - nowe projekty nie uwzględniają przestrzennych potrzeb dla nowych metod wychowawczych - brak jest przestrzeni do rozrywek ruchowych.

Przebudowa istniejących obiektów jest zwykle bardzo skomplikowana i niemożliwa i jedyną drogą jest rozbudowa o nowe przestrzenie do aktywności ruchowej, interaktywnej i społecznej.

Rozprawa doktorska - projekt .

Na początku rozdziału czytamy: „ Na podstawie opisywanego przeze mnie zjawiska oddziaływania progresywistycznych teorii pedagogicznych (w szczególności pomocy rozwojowych F. Froebela) na rozwój architektury XX wieku uznaję, że połączenie współczesnych teorii edukacyjnych z koncepcją architektoniczną przy projektowaniu przestrzeni edukacyjnych, może mieć stymulujący wpływ na rozwój dzieci w wieku przedszkolnym”

Następnie Doktorantka rozwija w/w myśl określając ją, jako „ jedną z tez”. (kolejne tezy?)
„Połączenie współczesnych teorii pedagogicznych i rozwiązań technologicznych pomoże stworzyć przestrzeń architektoniczna odpowiadająca potrzebom rozwojowym dziecka” popierając ją wynikającym z ankietyzacji pięć - punktowym odniesieniem do polskich przedszkoli:

- przestrzeń architektoniczna nie jest wykorzystywana do stymulowania rozwoju dziecka - brak przestrzeni integracji różnych grup wiekowych
- brak przestrzeni do rozwoju motorycznego wewnątrz budynku
- sale dydaktyczne nie mają możliwości elastycznej zmiany aranżacji wnętrza
- nowe technologie są wykorzystywane w stopniu niewielkim

Opis status quo daje doktorantce motywację do stworzenia alternatywnej, autorskiej wizji przestrzeni edukacyjnej, przestrzeni odpowiadającej potrzebom dziecka i umożliwiającej jego wszechstronny rozwój.

Projekt powstaje w dwóch etapach.

Etap I to Koncepcja modelowa/ Przestrzeń modelowa

Etap II nazwany Praktycznym to testowanie założeń teoretycznych w konkretnej sytuacji, na

istniejącym obiekcie architektonicznym.

W tekście pojawiają się założenia projektowe:

- projektowanie zgodnie zrównoważonym rozwojem (ekologiczne lub powtórnie przetworzone materiały) - spełnianie potrzeb rozwojowych dziecka (poznawcze, motoryczne, społeczne)
- wykorzystanie nowych technologii
- spełnienie potrzeb rozwoju wyobraźni przestrzennej
- zastosowanie zasady „rozwijać nie szkodzić”

Pojawia się pytanie. Czy opisane założenia projektowe możemy traktować jako tezy? Czy przedstawiony projekt będzie spełnieniem wymienionych tez?

Dość zawiłe schematy przedstawione na stronach 170 -174 podbudowują proponowany przez doktorantkę program funkcjonalny. Pokazane zależności udowadniają potrzebę zastosowanie konkretnych elementów wyposażenia wnętrza.

Etap I

Doktorantka doceniając wartości rozwiązań modularnych i technologii prefabrykacji przedstawia autorską koncepcję modelowego układu funkcjonalnego.

Stwierdzenie ze strony 175 „*koncepcja nie zakłada spójnego systemu prefabrykacji.*” jest niestety prawdziwe.

Zaproponowany podstawowy moduł przestrzenny ma wymiarach 240/480/300 cm. Doktorantka tworzy 21 wariantów jego modyfikacji. Przy czym moduł 0, moduły 5.1, 5.2, 5.3 są modułami czysto funkcjonalnymi, istniejącymi w siatce modularnej i są trudne do zaliczenia, jako elementy systemu (moduły są bez podpór a stropy w powietrzu lub podparte otworami okiennymi).

Moduły doktorantka zestawia w podłużne ciągi (schemat 9.7) lub większą kubaturę, w której dominuje moduł 0. Zestawienie obok siebie 12 modułów typu 0 i 5.3 5.2 budzi poważne wątpliwości natury konstrukcyjnej – tu już nie ma układu modularnego jedynie „pustka” o wymiarach 14,80 x 9,60 m. Problem przekrycia tej rozpiętości doktorantka rozwiązuje już w sposób mało modularny – proponując podciągi / belki z drewna klejonego (30/14 cm wydające się zbyt niskie) podparte profilami stalowymi. Nie opracowano węzłowych połączeń stali z drewnem, mam wątpliwości, co do usztywnień i stabilności konstrukcji.

Pojawiające się w wizualizacjach i przekroju 9.18 Świetliki nie są uwzględnione w elementach systemu. Wizualizacje centralnej przestrzeni absolutnie zaprzeczają modularnej idei projektu!

Opis rozwiązań technicznych moim zdaniem jest niespójny technologiczny, a rysunki nie pokazują detali konstrukcji.

Podsumowując jest to bardzo wstępna koncepcja wymagająca szczegółowego dopracowania. Powstały na siatce modularnej schemat funkcjonalny Doktorantka wypełnia opisem elementów wyposażenia i lokalizacją urządzeń cyfrowych. Pomija fazę szczegółowej aranżacji wnętrza Nie znajduję w projekcie podstawowego czy widoków ścian w skali , pojawia się tylko jeden rysunek przekrój (strefa integracji - Grodzisko). Doktorantka przedstawiając wnętrza jedynie przy pomocy wizualizacji. Eksponowane na wizualizacjach wnętrza jest nasycone elementami wyposażenia. Są to zarówno elementy wyposażenia stałego (grodzisko, tor, podest na placu zabaw) jak i wyposażenia ruchomego (stoły interaktywne, siedziska/ kryjówki nazywane nisze). Omawiając poszczególne strefy Doktorantka opisuje proponowane lub wykorzystane dostępne rozwiązania oraz ich zalety. (Wymieniona Pajęczynowa konstrukcja (4) wewnętrzny plac zabaw nie jest przedstawiona na wizualizacjach?)

W natłoku rozwiązań wyróżniają się dwa rozwiązania projektowe niewątpliwie stymulujące rozwój wyobraźni przestrzennej dziecka, propozycje wyraźnie inspirowane zabawkami edukacyjnymi

F. Froebela: mata z klockami na magnesy neodymowe i Ścianka pikselowa.

Pomimo pokazanych makiet i szkiców wydaje się, że oba interesujące rozwiązania są przedstawione zbyt koncepcyjnie. Oba projekty wymagają precyzyjnej dokumentacji, której w projekcie zabrakło. Mata z klockami (Labirynt nr 5) zabawa konstrukcyjna rozwijająca wyobraźnię przestrzenną jest ciekawą propozycją. Realizacja kilku klocków w skali 1:1 i testowania prototypu w kontekście użycia magnesów potwierdziłoby idee projektantki. Niewątpliwą zaletą interaktywnej Ścianki pikselowej (nr 6). będą powstające przy zabawie unikatowe kompozycje światła - kolorystyczne.

Analizując pozostałe strefy wnętrza kolejno dostrzegam:

- strefa wyciszenia/biblioteka wbrew intencjom autorki nie jest izolowana akustycznie (patrz. rzut), jest jedynie bardziej kameralna niż pozostałe
- pro ekologiczne użycie materiału Organoid budzi wątpliwości, zapach alpejskich roślin może wywoływać reakcję alergiczne w dzieci
- Strefa (14) wydaje się niedopracowana funkcjonalnie i materiałowo (podłoga), mało światła, rośliny zbyt wysoko
- kompozycja sufitów wydaje się niedopracowana
- zastosowanie dość monotonnej kolorystyki wnętrza, z przewagą brązów i beżu rodzi pytania o zasady kolorystyczne stosowane w projektowaniu przedszkoli i rolę barw podstawowych i

pochodnych - w opisach materiałowych brak danych niezbędnych przy projektowaniu obiektów przedszkolnych (odporność mechaniczna, toksyczność, palność itd.)

Podsumowując wydaje się, że zabrakło czasu na fazę dopracowania projektu wnętrza, a doktorantka trochę zbyt szybko i pochopnie skonstruowała przestrzeń wnętrza.

Etap II

Praktyczne zastosowanie idei z wykorzystaniem modularnych prefabrykatów przestrzennych Doktorantka postanawia przetestować na istniejącym obiekcie Przedszkola nr 48 „Leśna gromada” w Szczecinie.

(nie poznajemy nazwiska autora obiektu!) Przedszkole zajmuje większość przestrzeni zespołu dwóch budynków połączonych łącznikiem. Są to budynek trzytraktowy o układzie funkcjonalnym korytarzowym i drugi dwutraktowy o układzie funkcjonalnym amfiladowym. W przedstawionych rzutach stanu istniejącego nie poznajemy szczegółowej struktury funkcjonalnej przedszkola.

Projektowana rozbudowa przewiduje wzbogacenie przedszkola o:

- strefę terapii zajęciowej
- strefę spotkań dla rodziców
- wewnętrzny plac zabaw z salą gimnastyczną

Doktorantka projektowaną rozbudowę etapuje na IV fazy: A, B, C i D.

Faza A dotyczy strefę wejścia, zostaje doprojektowana komunikacja pionowa: windy i nowe klatki schodowe (co daje również likwidację barier architektonicznych).

Kolejne fazy B i C dodają strefę spotkań i integracji rodziców oraz strefę terapii zajęciowej. Faza D nabudowuje czwartą kondygnację budynku z przestrzenią dla zajęć ruchowych. (wydaje się na schemacie 9.43 omyłkowo zamieniono fazę B z C)

Nie poznajemy szczegółowo nowopowstałego układu funkcjonalnego, dlatego rodzą się wątpliwości, co do ustawienia wind względem ciągów ewakuacji i klatek schodowych oraz ew. zgodności z przepisami p.poż.

Doktorantka również nie precyzuje założeń konstrukcyjno-materiałowych w przypadku spiętrzenia prefabrykowanych modułów.

Dlatego trudno te rozważania nazwać zastosowaniem teorii w praktyce, nie jest to projekt architektoniczny jedynie jego faza wstępna.

W kategoriach estetycznych proponowana rozbudowa wzbogaca t bryłę i wprowadza pewien

„powiew nowoczesności”. Ilustrujące proces wizualizacje są na poziomie technicznym dużo lepszym niż wizualizacje z portfolio.

Konkluzja .

Przedstawiona w dokumentacji pozaakademicka działalność doktorantki - warsztaty artystyczne wprowadzające w świat architektury to dla mnie szczególnie cenna forma edukacji dzieci i młodzieży. Jak pisze Doktorantka te właśnie doświadczenia były dla niej bodźcem do zdobywania wiedzy w obszarach pedagogiki, psychologii i neurobiologii. Potrzeba nieustannego rozwoju i kształcenia to cecha wyjątkowa u ludzi dojrzałych, obserwowana jedynie w części populacji, ale przede wszystkim to cecha pożądana u dobrego dydaktyka. Panią Katarzynę cechuje ciekawość świata, wnikliwość obserwacji i potrzeba własnej wypowiedzi artystycznej. Wszystko to zaowocowało decyzją podjęcia trudu dysertacji doktorskiej w obszarze edukacji i potrzebą stworzenia autorskiej przestrzeni dla dzieci w wieku przedszkolnym. Doktorantka w tym obszarze projektowania debiutuje. Przedstawiony w portfolio Doktorantki dorobek projektowy to obiekty mieszkalne i biurowe charakterystyczne dla czasu ich powstania w sposobach kreacji przestrzennej i decyzjach konstrukcyjno-materiałowych. Trochę szkoda, że przy prezentacji projektów autorka nie wykorzystała swoich znakomitych umiejętności rysunkowych zamieszczając jedynie komputerowe wizualizacje. Przedstawione projekty przestrzeni mieszkalnych są poprawne funkcjonalnie, ale niestety nie dostrzegam w nich wyjątkowej kreacji artystycznej. Wydaje się, że przez lata samodzielnej pracy w zawodzie Doktorantka nie wypracowała autorskich środków wyrazu. Wybrana konwencja graficzna wizualizacji unifikuje obrazy, zabiera im lekkość i kolor, zagłusza formę. Mam nadzieję, że kolejne lata pracy zaowocują wyjątkowymi, autorskimi realizacjami wewnątrz architektury.

Z portfolio najbardziej cenię prace malarskie doktorantki.

Część teoretyczna pracy doktorskiej jest obszerna i bogato ilustrowana, bogata w polifoniczne treści z różnych obszarów mających wpływ na wychowanie dziecka. W pracy ciekawie przedstawiono idee wychowawcze. Warto też zwrócić uwagę na interesującą prezentację koncepcji Fryderyka Froebela i pierwsze zabawki edukacyjne stanowiące podstawę tej metody, zabawki, które są inspiracją dla późniejszych działań projektowych Doktorantki. W części opisującej współczesność niewątpliwym walorem pracy jest duża ilość odniesień do wartościowych obiektów zrealizowanych na świecie. Kwerenda dostępnej literatury

zaowocowała w treści pracy ogromną ilością cytatów. W procesie badawczym doktorantka wykorzystwała ankietyzację, jako narzędzie badawcze skierowane do jednostek edukacyjnych – przedszkoli. Badania przeprowadzone w roku 2022 w grupie 113 respondentów pomogły przy formowaniu założeń funkcjonalnych części projektowej pracy. · Projekt podzielono na dwa etapy.

Etap pierwszy, teoretyczny zakładał stworzenie modelowej przestrzeni opartej na układach modularnych i prefabrykacji. Posługując się siatką modularną doktorantka konstruuje przykładowy układ funkcjonalny składający się z przestrzeni interaktywnej, integracyjnej, sali zabaw i wyciszenia oraz strefy technicznej formując bryłę na planie prostokąta z wewnętrznym atrium. Powstaje wieloelementowa przestrzeń zaprezentowane jedynie za pomocą wizualizacji z pominięciem typowej dokumentacji projektu wnętrza.

Etap drugi, praktyczny to przetestowanie założeń teoretycznych w konkretnej sytuacji na istniejącym obiekcie architektonicznym.

Projekt zarówno w wariacie teoretycznym jak i przymiarce rzeczywistej wydaje się wstępnie zarysowana idea, idea wymagająca jeszcze dopracowania w wielu aspektach.

Niestety nie do końca przekonuje mnie finalny projekt wnętrza, uważam, że wymaga on jeszcze dopracowania wielu decyzji przestrzennych i materiałowych.

Wątpliwości budzi zaproponowana kolorystyka.

Odnosząc się do całości projektu, zakres podjętych prac projektowych jest bardzo szeroki - od architektury, przez wnętrza do mebla i zabawki. Zakres ich opracowania jest podobny-konceptyjny. Bardziej szczegółowe opracowanie wytypowanej części, być może elementu wyposażenia wnętrza znacznie podniosłoby jego walory.

Reasumując pomimo mało wyraźnie zarysowanych tez badawczych i braku czytelnie umieszczonych w strukturze pracy wniosków zauważam w pracy drzemiący potencjał naukowy, który może być podstawą do dalszych badań.

Na tle wielu powstających doktoratów w dyscyplinie będących jedynie projektami niewiele większym niż dyplomowe prace magisterskie praca doktorska wydaje się wartościowa i posiada cechy pracy naukowej.

Obszar projektowania przestrzeni edukacyjnych jest w Polsce cały czas „niedoinwestowany”, każda działalność wnosząca wymierne wartości wydaje się cenną.

Dlatego pomimo pewnych wątpliwości co do konsekwencji rozważań badawczo-artystycznych, zakresu i precyzji opracowania poszczególnych etapów projektu zgłaszam poparcie wniosku o nadanie Pani Katarzynie Zwolak stopnia naukowego doktora w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Z poważaniem dr hab. Joanna Walendzik-Stefańska, prof. ASP w Warszawie